

Abstrakt:

Dizertace se na příkladu tří konkrétních právních institutů zabývá tím, jak jsou v politickém i expertním (především právním a kriminologickém) diskurzu formulovány a reprodukovány významy, předpoklady a definice konstruuující člověka jakožto subjekt trestního práva, subjekt který může být činěn odpovědným za své jednání. Práce se soustřeďuje na to, jak se v politické sféře (při soustředění na jednání Sněmovny a Senátu Parlamentu ČR) a ve vědách (zejména v právní vědě, kriminologii a psychiatrii) formují a formulují „trestněprávní“ názory a jak se odrážejí ve významech uložených v samotném trestním právu.

Metodologicky práce vychází z kritické diskurzivní analýzy. Diskurz je, zjednodušeně řečeno, významný tím, že na nás uplatňuje svůj utlačivý vliv, neboť vymezuje to, co je možné o světě říci, i to, jak v něm lze smysluplně jednat. Není tak (pouze) odrazem nějaké jiné, skutečnější reality, není plně redukovatelný na nějaké jiné společenské jevy a díky tomu skrze jeho zkoumání můžeme zjistit, jaké jsou předpoklady, z nichž vycházejí sociální aktéři a jaké argumentační rámce jsou v diskurzu používány.

V teoretické části jsou zformulovány předpoklady pro následnou analýzu konkrétních témat spojených s formulováním „trestní“ viny a odpovědnosti. Po stručném přehledu sociologických přístupů k trestnímu právu a trestání relevantních z hlediska tématu práce následuje vymezení vlastního přístupu založeného především na konceptech právního pole Pierra Bourdieu a konceptu vládnosti (governmentality) Michela Foucaulta a jeho následovníků.

Hlavní část práce tvoří tři analytické kapitoly. Témata těchto analýz byla zvolena proto, že jde o mezní oblasti trestního práva, mezní v tom smyslu, že souvisí s definicemi a vymezeními toho, kdo může být z hlediska zákona činěn odpovědným za své jednání a kdo tedy může být trestán. První z nich je nazvaná „*Otázka věku v diskusích o trestním právu*“ a jejímž tématem je diskurz delikvence dětí a mladistvých. Následuje „*Zaviněná nepřičetnost*“ rozebírající proměny právní úpravy i diskurzivní konstrukce stavu, kdy se někdo dopustí činu jinak trestného ve stavu nepřičetnosti, ovšem nepřičetnosti, kterou si způsobil úmyslně či nedbalostí vlastním jednáním. V další kapitole, nazvané „*Vražda novorozeného dítěte matkou*“ se autor zabývá diskusemi točícími se kolem činu vraždy novorozeného dítěte matkou.

Následuje kapitola nazvaná „*Pojetí člověka v trestním právu*“. V této kapitole je provedena dílčí rekonstrukce toho, jak je v trestním právu a diskusích o něm konstruován člověk, jakožto subjekt a objekt trestního práva. Jak je definována jeho odpovědnost za činy, které spáchal, co tuto odpovědnost posiluje a co naopak může odpovědnost snižovat

V závěru se pak kromě shrnutí analýz autor pokouší o jejich zobecnění vzhledem k obecnému tématu pojetí člověka v trestním právu a diskusích o něm. Analýzy ukazují, že „antropologie člověka“ v trestním právu se ve své podstatě v průběhu 20. století změnila jen málo. Pokud už tyto změny probíhají, nelze říci, že by byly nějakým přímým odrazem změn v politickém či právním poli, spíše sledují svou vlastní logiku či jsou důsledkem sporů mezi různými konstrukcemi a definicemi člověka.